

*Paula Gamus*¹

POPULARNOŚĆ LITERACKIEGO TEMATU WAMPIRÓW NA PRZYKŁADZIE SAGI ZMIERZCH STEPHENIE MEYER

Przedmiotem niniejszego artykułu jest zjawisko rosnącej w ostatnich latach popularności literatury z nurtu wampiryzmu, której odbiorcami są dorośli, dzieci i młodzież. Szczególnym tego przykładem jest cykl Stephenie Meyer pt. *Zmierzch* i to właśnie on zostanie poddany szczegółowemu omówieniu².

Współczesna młodzież żyje w świecie wypełnionym mediami. Szeroki dostęp do telewizji i Internetu sprawia, że młodzi ludzie są znacznie bardziej świadomi otaczających ich elementów rozrywkowych niż kilka dekad wcześniej, a za sprawą rodziców stają się oni potencjalnymi klientami³. Ukierunkowana reklama w radiu, telewizji i Internecie skutecznie kreuje potrzeby współczesnych młodych odbiorców dóbr popkultury⁴. Dotyczy to również książek dla młodych czytelników.

Twórcy literatury dla dzieci i młodzieży chcąc odnieść sukces muszą współpracować z mediami. Popularnym zabiegiem stało się przenoszenie książek na ekrany kinowe i/lub telewizyjne, z których utwór często wraca ponownie do wersji papierowej, ale już w odmienionej przez kino postaci⁵. Jednak sama ekranizacja nie gwarantuje jeszcze bezwarunkowego sukcesu. W przypadku odbiorcy dziecięcego ważna jest także intermedialność, fakt

¹ Biblioteka Uniwersytetu Łódzkiego; doktorantka Wydziału Filologicznego UŁ.

² Temat ten poruszyła Anita Has-Tokarz w artykule *O (inter)medialności współczesnej literatury dla młodzieży (na przykładzie cyklu „Zmierzch” Stephanie Meyer)*, w: *Książka. Biblioteka. Informacja. Między podziałami a wspólnotą*, cz. II, pod red. J. Dzieniakowskiej, I. Krasieńskiej, M. Olczak-Kardas, Kielce 2011, s. 139–149. Nie opisała ona jednak wszystkich aspektów dotyczących tego zjawiska, chociażby takich jak omówienie polskiej edycji powieści Stephenie Meyer i zmian na rynku książki, jakie nastąpiły po premierze sagi *Zmierzch*.

³ E. Wesołowska, M. Rabij, *Klient idealny*, „Biznes” 2003, nr 49, s. 36.

⁴ B. Łaciak, *Wizerunek dziecka w reklamie telewizyjnej*, w: *Dziecko we współczesnej kulturze medialnej*, red. B. Łaciak, Warszawa 2003, s. 141.

⁵ J. Papuzińska, *Wpływ świata mediów na kształt książki dziecięcej i style jej odbioru*, w: *Książka dziecięca 1990–2005*, red. G. Leszczyński, D. Świerczyńska-Jelonek, M. Zajac, Warszawa 2006, s. 13–31.

równoczesnego występowania na rynku systemu produktów o jednakowym przekazie. Przykładem zbudowania na tej zasadzie ogromnej popularności był w ostatnich latach *Harry Potter* J. K. Rowling. Obecnie można zaobserwować, że obszar ten zastępują wampiry, które wkroczyły do świata ludzi bez względu na to, czy jesteśmy ich zwolennikami czy też nie, a umożliwiły im to w znacznej mierze literatura i film.

Jednym z pierwszych filmów o wampirach był *Nosferatu* – adaptacja powieści Brama Stokera pt. *Drakula*. Ten kinowy obraz miał niebagatelny wpływ na późniejszą popularność powieści. Współcześnie podobnym przykładem jest inna wampiryczna historia, która zyskała maksimum zainteresowania dopiero po zrealizowaniu filmu na jej podstawie⁶.

Zanim jednak wampir zyskał uznanie odbiorców literatury musiał przejść długą drogę. Przemiana wampira z bezwzględnego krwio pijcy, znanego z ludowych podań, do powszechnego dziś wizerunku szarmanckiego amanta dokonała się w kilku etapach.

Za twórców legendy wampira uważa się Słowian, gdyż w tych społeczeństwach wiara w mity o wampirach była najgłębsza. Przyjęta w Polsce nazwa dla krwio pijcy *wampir* lub *upiór*, została zaczerpnięta z języka rosyjskiego. Wampir zwany bywa też *upiórem*, *poczwarą grobową*, *strzygą*, *wąpierzem* itd.⁷ Imponująca jest mnogość historii o upiorach⁸. Powszechnie przyjęto, że „wam-

⁶ Świadczą o tym listy bestsellerów, np. Andrzeja Rostockiego, zamieszczanych na łamach czasopism, publikujących wiadomości o nowościach literackich pt. „Nowe Książki”, „Gazety Wyborczej” i w materiałach sieci Empik. W rankingach powieści Stephenie Meyer pojawiły się dopiero po premierze filmu, czyli na przełomie 2008 i 2009 r. Podobna sytuacja miała miejsce za granicą; Marc Shapiro, autor biografii Stephenie Meyer, w książce jej poświęconej wskazuje również na wyraźny wzrost zainteresowania twórczością pisarki po premierze filmu zrealizowanego na podstawie cyklu *Zmierzch*.

⁷ J. Strzelczyk, *Mity, podania i wierzenia dawnych Słowian*, Poznań 1998, s. 219–220.

⁸ Więcej o pochodzeniu i przymiotach wampira można znaleźć w bogatym opracowaniu Marii Janion pt.: *Wampir. Biografia symboliczna* (Gdańsk 2002, wyd. 2 – 2008). Autorka przedstawia genezę pojawienia się wampira w Europie i wskazuje na jego odmienność w zależności od miejsca występowania. Ponadto podkreśla też, że badacze tematu wampirów mają podzielone zdania na temat tego, skąd potwór się wywodzi. Ciekawym źródłem informacji jest porównanie różnych bytów diabelskich w książce Bohdana Baranowskiego: *Życie codzienne wsi między Wartą a Pilicą w XIX wieku* (Warszawa 1969). Autor opisując wierzenia dawnych Słowian pozwala na zaobserwowanie podobieństw między czarownicami, zmorami i wampirami. Innym równie interesującym materiałem mówiącym o wampirach jest część rozdziału Leonarda J. Pełki z opracowania *Polska demonologia ludowa* (Warszawa 1987), w którym autor na podstawie wielu źródeł opisuje upiory i wymienia konkretne cechy, których posiadanie kwalifikuje do stania się wampirem. Podobne informacje odnoszące się do rodowodu wampira znaj-

piry” to osobniki rodzący się z dwoma duszami⁹, pastwiący się na ludziach i zwierzętach poprzez wysysanie krwi bądź rozsiewanie chorób. Wampirem można było zostać jedynie po śmierci, dlatego pierwsi krwio pijcy mieli postać umarłych, co wywoływało przerażenie wśród mieszkańców wsi i miast. Archeologia wraz z etnologią dostarczają licznych dowodów na istnienie wiary w wampiry¹⁰, gdyż wraz z narodzinami wampira powstały pewne przesady pozwalające ustrzec się od ich wpływu¹¹. Właśnie dzięki tym zabiegom dziś wiemy, że przeświadczenie o faktycznym bytowaniu wampirów na ziemi było wśród dawnych społeczności dość powszechne¹².

Mity o wampirach początkowo funkcjonowały jedynie w przekazach ludowych¹³, ale zaczęło się to zmieniać pod koniec XVIII w., kiedy Johan Wolfgang Goethe napisał poemat pt. *Naręczona z Koryntu* (1797 r.). Bohaterka tego utworu co prawda nie piła krwi, była jednak pierwszą postacią literacką, która pośmiertnie nawiedzała swoich bliskich w celu osiągnięcia różnych korzyści.

Niezwykle ważny dla rozwoju motywów wampirycznych okazał się rok 1818, kiedy to opublikowana została nowela J. W. Polidoriego *Wampir*. Protagonista z dzieła Polidoriego był pierwszym wampirem „salonowcem”, którego wizerunek nie odstraszał, a wręcz, poprzez swoją tajemniczość, przyciągał odbiorców. Wykreowanie wampira, który wyglądem oraz zachowaniem był bliższy człowiekowi, miało niebagatelny wpływ na późniejszą literaturę z nurtu wampirycznego.

Kamieniem milowym w dziejach literatury poświęconej wampiryzmowi jest powieść irlandzkiego dziennikarza Brama Stokera¹⁴, wydana w 1897 r.

dują się w artykule Jarosława Kolczyńskiego *Jeszcze raz o upiorze (wampirze) i strzygoni (strzydze)*, zamieszczonym w 2003 r. na łamach czasopisma „Etnografia Polska”.

⁹ B. Baranowski, *W kręgu upiorów i wilkołaków*, Łódź 1981, s. 55.

¹⁰ Tamże, s. 50–51.

¹¹ Maria Kozioł w artykule *Strzygoń* zamieszczonym na łamach czasopisma „Etnolingwistyka” w 1989 r., charakteryzuje postać strzygonia na podstawie materiałów kartoteki słownika etnolingwistycznego. W opracowaniu wymienia m. in. sposoby na pozbycie się upiora: pochówek twarzą do dołu, bądź obcięcie głowy i umieszczenie jej między nogami zmarłego. Dodatkowym ciekawym źródłem mówiącym o właściwym pochówku zmarłych pozwalającym im spoczywać w spokoju jest artykuł Urszuli Lehr *Niekochani zmarli*, który ukazał się w czasopiśmie „Etnografia Polska” w 2006 r.

¹² Archeolodzy odnajdują groby, w których zwłoki mają np. czaszki poprzebijane metalowymi gwoździemi. Uważa się, że był to jeden z powszechnych zabiegów powstrzymania wampira przed żerowaniem.

¹³ Wynikało to głównie z ludzkiej niewiedzy. Dziś naukowcy są przekonani, iż mit wampira powstał wskutek niezajomości takich chorób jak wścieklizna bądź porfiria. Por. M. Pustkowski, *O psia krew!*, „Polityka” 2007, nr 10, s. 76–77.

¹⁴ Abraham Stoker (1847–1912), jeden z czołowych angielskich twórców światowej literatury grozy. Był sekretarzem znanego aktora Henry’ego Irvinga. Słynny stał się

pt. *Drakula*. Autor wykorzystał w tym utworze wszystkie znane mu motywy wampiryczne¹⁵. Powieściowy Hrabia Drakula jest istotą o cechach potwora dominującego we wcześniejszych tekstach wampirycznych, ale jednocześnie realizuje schemat „wampira salonowca”, który pojawił się w *Wampirze Polidoriego*, emanuje też seksualnością, charakterystyczną dla późniejszej literatury tego nurtu. Kompilacja wymienionych cech sprawiła, iż Stoker stworzył krwio pijącą, który znany jest do dziś i stanowi wzór dla większości autorów tworzących współczesne powieści o wampirach¹⁶.

Twórcom literatury grozy niełatwo było powtórzyć sukces *Drakuli* Stokera. Konstruowano wprawdzie podobne postaci¹⁷, przyjmując jako prototyp Hrabiego stworzonego wcześniej przez Irlandczyka, jednak nie zyskały one większego powodzenia. Sukces odniosła dopiero w 1976 r. Anne Rice z książką pt. *Wywiad z wampirem*, która jednocześnie zainaugurowała cykl *Kroniki wampirów*, składający się z dziesięciu pozycji¹⁸. Autorka konstruując postaci niewątpliwie korzystała z wzorca stworzonego przez Stokera, dodała jednak cechę, która wcześniej u wampirów nie występowała, a mianowicie możliwość przeżywania głębokich emocji.

Współcześnie *Wywiad z wampirem* należy niewątpliwie do najbardziej znanych wampirycznych powieści w historii, a Rice, podobnie jak Stoker, wyznaczyła nowe standardy dla kolejnych pisarzy podejmujących ten wątek.

Powyższa prezentacja różnych typów wampira ukazuje przemiany jego sylwetki. Początkowo był ucieleśnieniem najgorszych koszmarów, potworem o zgniłym ciele, przynoszącym jedynie śmierć – taki wizerunek pochodzi z legend. Po nim pojawił się wampir uczłowieczony, posiadający nad-

dzięki gotyckiej powieści *Dracula* (1897). *Słownik literatury popularnej*, red. T. Żabski, Wrocław 2006, s. 591–592.

¹⁵ Mimo kilku niezgodności, na które wskazują badacze, wzór dla bohaterów powieści Brama Stokera stanowiły postaci historyczne, takie jak Wład Tepes (zwany również Drakulą) oraz Hrabina Batory. Oboje zasłynęli jako okrutni władcy, którzy lubowali się w wymyślnym torturowaniu, zarówno swoich wrogów jak i poddanych. I. Czamańska, *Drakula. Wampir tyran czy bohater?*, Poznań 2003, s. 111–120.

¹⁶ Wampiry, które w literaturze zachowują się po dżentelmeńsku, są przystojne, inteligentne jak Hrabia Drakula z powieści Stokera, zwane są „wampirami drakulicznymi”. A. Has–Tokarz, *Horror w literaturze współczesnej i filmie*, Lublin 2010, s. 244–245.

¹⁷ M. in. należy wymienić *Mesjasza z Flandrii* autorstwa Vernona Lee (1900) lub *Poduszkę z pierza* Quiroga Horacio (1907), która mimo drakulicznego źródła rozwijała temat wampiryzmu.

¹⁸ *Wywiad z wampirem* (1976), *Wampir Lestat* (1985), *Królowa Potępionych* (1988), *Opowieść o złodzieju ciał* (1992), *Memnoch Diabeł* (1995), *Wampir Armand* (1998), *Merrick* (2000), *Krew i złoto* (2001), *Posiadłość Blackwood* (2002), *Krwawy kantyk* (2003).

przyrodzone zdolności, ciągle śmiertelnie groźny, budzący lęk, ale już nie wstręt, mowa tu o bohaterce *Narzeczonej z Koryntu*. Później wprowadzono wątek krwio pijcy erotycznego – „wampira salonowca”, eleganckiego, wykształconego, przystojnego; tak przedstawiony został Lord Ruthven z noweli Palidoriego. Kolejnym etapem przemiany krwio pijcy było pozyskanie duszy, dzięki czemu nie kierowała nim jedynie żądza krwi, zaczął także cenić inne wartości, takie jak miłość i przyjaźń. Ta cecha dotyczyła wampirów Anne Rice.

Najnowszym typem we współczesnej literaturze popularnej jest wampir romantyczny, który nie wzbudza lęku, lecz rozamiętnia. Dotyczy to zwłaszcza wampirów, dla których prototypem jest postać krwio pijcy wykreowana przez Anne Rice¹⁹. Taki właśnie typ wampira wzbudził szczególne zainteresowanie młodych czytelników²⁰.

Trudno obecnie stwierdzić, kiedy dokładnie narodził się wampir „młodzieżowy”. Niektórzy twierdzą, że miało to miejsce wraz z powstaniem filmu o Buffy Summers (1992), na którego podstawie zrealizowano serial, a wraz z nim narodziły się książki i komiks²¹. Inni natomiast uważają, że „młodzieżowe” wampiry zyskały popularność wraz z publikacją *Zmierzchu*²² autorstwa Stephenie Meyer²³.

Historia stworzona przez Meyer składa się z czterech części: *Zmierzch*, *Księżyc w nowiu*, *Zaćmienie* i *Przed świtem*²⁴. Całość prezentuje losy zakochanej w sobie dwójki nastolatków, zwyczajnej dziewczyny Belli Swan oraz wampira Edwarda Cullena. Cykl Meyer różni się wyraźnie od dotychczasowej literatury traktującej o wampirach. W jej książkach nie ma

¹⁹ Przemiany wampira szerzej omówiono w następujących źródłach: D. Misterek, *Tysiąc twarzy wampira*, „Literatura i Kultura Popularna” 1999, t. 8, s. 189–201; B. Karg, A. Spaite, R. Sutherland, *Wampiry. Historia z zimną krwią spisana*, Gliwice 2010, s. 151–161.

²⁰ R. Świątek, *Wampir przestał straszyć*, „Rzeczpospolita” 2009, nr 7, s. 42.

²¹ I. Jarska (rozm.), *Wampiry są rozumniejsze niż zombi – Kamil Śmiałkowski* [online] [data dostępu: 15.12.2012]. Dostępny w World Wide Web: <<http://www.empik.com/wampiry-sa-rozumniejsze-niz-zombi-kamil-smialkowski-wywiady-empikultura,72-920,a>>.

²² B. Karg, A. Spaite, R. Sutherland, *Wampiry...*, s. 159.

²³ Stephenie Meyer ur. się 24 grudnia 1973 r. w Hartford. Wychowana przez rodziców pod silnym wpływem kościoła Jezusa Chrystusa Świętych Dnia Ostatniego. Ukończyła studia licencjackie z języka angielskiego na Brigham Young University. W 1995 r. wyszła za mąż, ma trójkę dzieci. Poza cyklem *Zmierzch* napisała też *Drugie życie Bree Tanner* (Wrocław 2010), powieść wykorzystującą jeden z motywów z *Zaćmienia*. Ponadto jest autorką powieści *Intruz* (Wrocław 2008) niezwiązanej z tematem wampirów. Pozostała twórczość Meyer to opowiadania – jedno z nich to wydane w Polsce w zbiorze *Bale naturalne z piekła* (Warszawa 2010). Jej ostatnia publikacja to *Przewodnik po sadze Zmierzch* (Wrocław 2012).

²⁴ Tytuły oryginalne: *Twilight*, *New moon*, *Eclipse*, *Breaking dawn*.

nadmiaru przemocy czy seksu. Krwiopijcy żyją dzięki krwi zwierząt, a światło słoneczne nie wyrządza im krzywdy.

Serię przetłumaczono na 37 języków²⁵ i sprzedano w nakładzie ponad 100 milionów egzemplarzy²⁶. Nakłady powieści Meyer w Polsce przekroczyły 800 tys. egzemplarzy²⁷.

Droga do sławy Stephenie Meyer nie była jednak łatwa. Zanim wydano pierwszą książkę z czterotomowego cyklu Stephenie była żoną i matką nie znającą zasad, jakimi rządzi się skomercjalizowany rynek książki. Wydawnictwo Little Brown and Company, które podjęło się opublikowania powieści, zaproponowało autorce wynagrodzenie w wysokości 750 tys. dolarów za trzy części cyklu. Od podpisania umowy (pod koniec 2003 r.) do momentu publikacji pierwszej części upłynęło półtora roku. W tym czasie zadbano o odpowiednią promocję, która miała na celu zapewnienie sukcesu sprzedaży *Zmierzchu*.

Pierwsza część cyklu ukazała się w październiku 2005 r. Po czterech tygodniach od premiery *Zmierzch* znalazł się na piątym miejscu listy bestsellerów „New York Timesa”, aby następnie uplasować się na pozycji pierwszej. Powieść Meyer utrzymywała się na liście przez ponad sto tygodni²⁸. Kolejne części cyklu ukazywały się w mniej więcej rocznych odstępach, a każda premiera poprzedzona była intensywnymi działaniami promocyjnymi, w których uczestniczyła sama autorka. Wśród szeregu tradycyjnych zabiegów marketingowych znalazły się też bardziej niekonwencjonalne, jak rozpoczęcie sprzedaży książki o północy, różnego rodzaju zdarzenia z udziałem autorki, np.: wyjazd do miasteczka, które jest miejscem akcji powieściowej historii, lub wspólny udział Meyer i jej fanów w koncertach muzycznych. Wszystkie książki z cyklu *Zmierzch* odniosły w USA niebywały sukces. Przykładem może być *Zaćmienie*, trzecia część cyklu, której w ciągu dwudziestu czterech godzin od premiery sprzedano 150 tys. egzemplarzy, co w dalszej kolejności przyczyniło się do usunięcia ostatniej książki o *Harrym Potterze* z pierwszego miejsca list bestsellerów „New York Timesa”.

Fenomen powieści Stephenie Meyer dotarł również do Polski. Podmiotem odpowiedzialnym za rozpowszechnienie *Zmierzchu* w kraju zostało Wydawnictwo Dolnośląskie, wchodzące obecnie w skład grupy wydawniczej

²⁵ A. Pochłódka, *Proza dla dorastających*, „Dekada Literacka” 2011, nr 4 [online] [data dostępu: 2.01.2013]. Dostępny w World Wide Web: <<http://www.dekadali-literacka.pl/?id=4982>>.

²⁶ *Krótką historia fenomenu sagi w liczbach* [online] [data dostępu: 15.12.2012]. Dostępny w World Wide Web: <http://www.stepheniemeyer.com.pl/?page_id=3>.

²⁷ *Saga Zmierzch* [online] [data dostępu: 15.12.2012]. Dostępny w World Wide Web: <<http://www.stepheniemeyer.com.pl/?paged=6>>.

²⁸ L.A.E. Schuker, *Wojna hitów: „Potter” kontra „Zmierzch”*, „Dziennik” 2009, nr 170, dodatek: „The Wall Street Journal Polska”, s. 4.

Publicat S. A.²⁹ Popularność serii o wampirach na Zachodzie nie dawała gwarancji, że cykl *Zmierch* w Polsce zostanie przyjęty równie entuzjastycznie, dlatego wydawca potraktował ostrożnie publikację każdej części. Pierwsze nakłady były niewielkie, w tańszych broszurowych oprawach, poza tym wydawnictwo nie dokonało żadnych zmian w projekcie okładki oprócz umieszczenia haseł promocyjnych. Polskie edycje książek Meyer posiadały więc oryginalną czarną oprawę projektu Gaila Doobinina. Okładki zaprojektowano tak, aby odzwierciedlały symboliczną zawartość każdej z książek³⁰. Przekładem powieści na język polski zajęła się Joanna Urban³¹.

Sytuacja cyklu Meyer na polskim rynku zmieniła się za sprawą pierwszego hollywoodzkiego filmu zrealizowanego na podstawie *Zmierchu*. Po wprowadzeniu filmu do kin zainteresowanie książkami Meyer wzrosło, w związku z czym wydawca zdecydował się na dodruk każdego tytułu. Na rynek wypuszczono również edycję zaopatrzoną w twardą oprawę. Kolejne dodruki poszczególnych powieści cyklu, publikowane po premierach filmów, posiadały okładki z grafikami nawiązującymi do ekranizacji. Ponadto wydawca okazjonalnie, w okresach przedświątecznych, wydawał też pakiety zawierające całą serię, w promocyjnej cenie.

²⁹ Firma rozpoczęła działalność w 1990 r. pod nazwą Podsiedlik–Raniowski i Spółka. Na początku specjalizowała się w książkach dla dzieci, stopniowo poszerzając ofertę o tytuły popularnonaukowe, poradnikowe i beletrystykę. Nazwę Publicat przyjęto we wrześniu 2004 r. Obecnie w skład grupy wchodzi: Publicat – poradniki, książki popularnonaukowe, Elipsa – albumy (popularnonaukowe, krajoznawcze), poradniki tematyczne, Papiilon – książki dla dzieci, Wydawnictwo Dolnośląskie – beletrystyka (m. in. literatura faktu, kryminał), biografie, Wydawnictwo Książnica – beletrystyka (m. in. literatura kobieca, powieść historyczna). Zob. *Publicat. Grupa wydawnicza. O nas* [online] [data dostępu: 2.01.2013]. Dostępny w World Wide Web: <<http://publicat.pl/grupa-publicat/o-nas.html>>.

³⁰ Na oryginalnej okładce pierwszej części, na czarnym tle, widnieją wyciągnięte dłonie trzymające czerwone jabłko. Jest to symbol zakazanej miłości, zerwany owoc wskazuje na wybór, jakiego dokonała główna bohaterka. Okładka drugiej książki również bazuje na czerni. W centrum natomiast znajduje się tulipan papuzi i nie ma żadnego ukrytego znaczenia, ponieważ autorka nie uczestniczyła w projektowaniu tej jednej okładki. Na froncie trzeciej książki na czarnym tle widnieje czerwona, przzerwana wstążka, symbol decyzji, którą musi podjąć bohaterka: być człowiekiem czy wampirem. Okładka czwartej, ostatniej części cyklu nie odbiega od schematu. Na czarnym tle przedstawiono dwie figury szachowe. Na pierwszym planie widnieje Hetman (potocznie nazywany królową) – jest to figura najsilniejsza ze wszystkich. Z tyłu zaś, na ostatniej linii, widać czerwonego piona – najsłabszy pionek, który zamienia się w wybraną przez gracza figurę – z reguły w królową. Symbolika okładki mówi nam o przemianie Belli, która następowała w kolejnych częściach powieści, przechodząc z człowieka (czerwony, najsłabszy pion) w silnego i dobrego wampira (biała królowa).

³¹ Wydawcy zależało na szybkiej publikacji, dlatego w przekładzie znaleźć można liczne niedociągnięcia, np. brak objaśnień trudnych pojęć.

Rosnący popyt na powieści Stephenie Meyer pozwolił zrealizować edycję audialną wszystkich książek z cyklu. Pierwsze dwa audiobooki ukazały się w 2009 r., kolejne w roku następnym. Lektorem we wszystkich czterech audiobookach jest aktorka Anna Dereszowska.

Wydawnictwo Dolnośląskie opublikowało również pozostałe książki autorstwa Stephenie Meyer: *Intruz* (2008), historię o miłości ludzi i istot pozaziemskich, *Drugie życie Bree Tanner* (2010), powieść na motywach zaczerpniętych z *Zaćmienia* – trzeciej książki z cyklu *Zmierzch* oraz *Przewodnik po sadze Zmierzch* z 2012 r.

Sukces książek pisarki porównuje się do osiągnięć J. K. Rowling. Wynika to z wielu podobieństw, które towarzyszą obu powieściom – największy jak do tej pory „produkt totalny”³², zakrojona na szeroką skalę promocja oraz ekranizacje kinowe sprawiają, że przybywa im fanów, których oddanie dla ulubionych bohaterów stale rośnie.

Zarówno cykl *Zmierzch* jak i seria powieści o *Harrym Potterze* nie byłyby tak znane, gdyby nie powstały podobne materiały dostępne w wielu formatach medialnych stanowiące elementy produktu totalnego. Można tu zaliczyć wszelakie towary zawierające choć jedną cechę wspólną ze źródłem fenomenu. Dostyc często zdarza się, że owe produkty zapożyczają znany motyw nie tylko z książki, będącej w tym przypadku materiałem bazowym, ale nawiązują też do ekranizacji. Seria o wampirach Stephenie Meyer podobnie jak *Harry Potter* doczekała się kinowej wersji, którą fani zaakceptowali, co dało szeroką gamę możliwości producentom różnego typu gadżetów.

Prace nad pierwszym filmem, czyli kinową wersją *Zmierzchu*, od początku nadzorowała Meyer oczekując, że film będzie wierną ekranizacją jej powieści³³. Produkcją zajęło się mało znane, niezależne studio filmowe Summit Entertainment. Parę głównych bohaterów, Bellę – zwyczajną dziewczynę oraz zakochanego w niej wampira zagraли Kristen Stewart i Robert Pattinson. Wytwórnia ograniczyła budżet filmu do 37 milionów dolarów, co w porównaniu do innych tego typu produkcji było sumą raczej skromną³⁴. Obraz wyreżyserowany przez

³² Michał Zając, badacz literatury dla dzieci, produkt totalny definiuje jako „komunikaty symboliczne kultury dla dzieci, których postacie medialne tworzą rozbudowany system przekazów mogących pojawić się w każdym z kontaktów odbiorcy z kulturą jako taką”. M. Zając, *Promocja książki dziecięcej*, Warszawa 2000, s. 163–166.

³³ Podobnie było z J. K. Rowling w przypadku realizacji kinowej wersji Harry’ego Pottera.

³⁴ Budżet filmu *Blade: Wieczny łowca* wynosił 45 mln dolarów. *Blade: Wieczny łowca* [online] [data dostępu: 12.01.2013]. Dostępny w World Wide Web: <http://pl.wikipedia.org/wiki/Underworld_2_-_Ewolucja>. Inny film o wampirach pt.: *Underworld Ewolucja* pochłonął 50 mln dolarów. *Underworld 2 – Ewolucja* [online] [data dostępu: 12.01.2013]. Dostępny w World Wide Web: http://pl.wikipedia.org/wiki/Under-world_2_-_Ewolucja.

Catherine Hardwicke trafił do kin w 2008 r. i spotkał się z dużym zainteresowaniem odbiorców. Film przyniósł zysk w wysokości 409 milionów dolarów, co uplasowało go wśród najbardziej dochodowych produkcji tego roku. Dalsze ekranizacje serii miały premiery w mniej więcej rocznych odstępach. Drugi film *Księżyc w nowiu* wyreżyserował Chris Weitz. Mimo wielu obaw, zarówno Meyer jak i jej fanów, Chris Weitz sprostał zadaniu i dorównał Catherine Hardwicke tworząc ekranizację, która zarobiła 710 milionów dolarów. Następny film *Zaćmienie*, w reżyserii Davida Slada, zyskał dochód w wysokości niemalże 700 milionów dolarów. Ekranizację ostatniej książki *Przed świtem* po zrealizowaniu podzielono na dwie części. Reżyserem obu był Bill Condon, a jego dwa filmy w sumie przyniosły dochód w wysokości przeszło 1,5 miliarda dolarów³⁵. O uznaniu odbiorców mogą też świadczyć liczne nominacje do nagród publiczności (102 zgłoszenia) i zdobyte nagrody (49 przyznanych)³⁶.

Popularność książek w połączeniu z filmami powstałymi na podstawie powieści dały nieograniczone możliwości kreowania innych elementów produktu totalnego, które stały się artefaktami największych fanów serii.

Do towarów będących pochodną ekranizacji filmowych cyklu *Zmierzch* należy zaliczyć przede wszystkim edycje filmów na DVD w postaci podstawowej, zawierającej jedynie sam film, jak i wersje kolekcjonerskie uzupełnione o wycinki z planu filmowego, wywiady z aktorami, teledyski zespołów tworzących i wykonujących ścieżkę dźwiękową do filmu.

Innym produktem, który pojawił się w sprzedaży, często jeszcze przed wprowadzeniem do sklepów filmu, były płyty z muzyką. Analogicznie do filmów, występują one również w wersji podstawowej i rozszerzonej. Tańsze wydania zawierają standardową listę utworów pojawiających się w poszczególnych filmach. Edycje Delux, poza CD ze ścieżką muzyczną, zawierają również klipy muzyczne promujące ekranizację powieści oraz wywiady z członkami zespołów, których muzyka została wykorzystana w filmie. Aby zaspokoić gusta najbardziej wybrednych fanów, producenci płyt z muzyką postarali się również o edycje analogowe, tzw. winyle.

Kolejnym produktem związanym bezpośrednio z filmami z cyklu *Zmierzch* jest *Ilustrowany przewodnik po filmie*. W Polsce, nakładem Wydawnictwa Dolnośląskiego, ukazały się dotychczas trzy takie przewodniki³⁷. Każdy liczy około

³⁵ Informacje odnośnie dochodów z każdej ekranizacji zaczerpnięto z: *Box Office Mojo* [online] [data dostępu: 12.01.2013]. Dostępny w World Wide Web: <<http://www.boxoffice Mojo.com/alltime/world/>>.

³⁶ Baza Filmwebu [online] [data dostępu: 12.01.2013]. Dostępny w World Wide Web: <<http://www.filmweb.pl/Zmierzch>>.

³⁷ M. Cotta Vaz, *Zmierzch. Ilustrowany przewodnik po filmie*, Wrocław 2009; Tenże, *Księżyc w nowiu. Ilustrowany przewodnik po filmie*, Wrocław 2009; Tenże, *Zaćmienie. Ilustrowany przewodnik po filmie*, Wrocław 2010.

150 stron, na których zamieszczono wywiady z ekipą filmową dotyczące tajników produkcji. Całość zaopatrzona jest w unikalne zdjęcia pochodzące z planu. Na okładce publikacji wydawca zamieścił adnotację, iż jest to jedyny oficjalny przewodnik po filmie, jaki zaakceptowała Stephenie Meyer, co tworzy pozory maksimum wiarygodności pożądaną przez „prawdziwych” fanów.

Istnieją również publikacje książkowe stanowiące kompendia wiedzy o aktorach występujących w filmach z cyklu *Zmierzch*. Przykładem są dwie książki dotyczące Roberta Pattinsona. Pierwsza z nich – *Robert Pattinson*³⁸ – zawiera krótką biografię aktora, wywiady na jego temat z bliskimi mu osobami, kolorowe zdjęcia oraz plakat. Druga książka, pt. *Robert Pattinson. Album*³⁹, podobnie jak poprzednia, jest bogato ilustrowana, zawiera biografię aktora oraz zbiór ciekawostek.

Rzecz, która świadczy o fenomenalnym zainteresowaniu materiałami nawiązującymi do *Zmierzchu* Stephenie Meyer, to możliwość zakupu części garderoby aktorów z planu filmowego. Podobną ciekawostką jest wprowadzanie do sklepów specjalnie zaprojektowanych kopii takich strojów, a przykładem jest suknia ślubna Belli, stworzona specjalnie dla salonów mody ślubnej⁴⁰.

Inny rodzaj formatów medialnych związanych ze *Zmierzchem* (zarówno z książkami jak i filmami) to cyfrowe przewodniki w postaci płyt DVD z nagraniami prezentującymi miasteczko, w którym toczy się akcja sagi. Obecnie dostępne są dwa takie filmy. Pierwszy zatytułowano *Zmierzch w Forks*. Półtoragodzinne nagranie o charakterze paradokumentu zawiera wywiady z mieszkańcami miasteczka, którzy opowiadają o rosnącej sławie tego miejsca. Ponadto film prezentuje budynki oraz plenery, o których mowa jest w książce. Autor nagrania zawarł również na płycie miejscowe legendy o wampirach i wilkołakach. Drugi film, *Kierunek Forks*, ma charakter przewodnika. Widz podąża z obwoźną wycieczką śladami bohaterów książkowego *Zmierzchu*. Na płycie dostępne są wywiady z fanami sagi oraz mieszkańcami miasteczka, poza tym zarejestrowano krótkie filmy przedstawiające konkretne miejsca opisane w książkach Meyer, nie zabrakło również różnego rodzaju elitarnych ciekawostek ważnych dla każdego wielbiciela *Zmierzchu*. W obu przypadkach materiały zawierają zarówno informacje odnoszące się do książek, jak i wzmianki dotyczące filmów.

Innymi elementami produktu totalnego odwołującymi się do książek i filmów z cyklu *Zmierzch* są wszelkiego rodzaju materiały promocyjne, będące często przedmiotami codziennego użytku. Asortyment z wykorzystaniem motywów cyklu *Zmierzch* dostępny jest w Polsce przykładowo w sieci salonów

³⁸ J. Rusher, *Robert Pattinson*, Warszawa 2009.

³⁹ P. Stenning, *Robert Pattinson*, Warszawa 2009.

⁴⁰ *Kozaczek. Suknia Belli Swan* [online] [data dostępu: 12.01.2013]. Dostępny w World Wide Web: <<http://www.kozaczek.pl/plotka.php?id=34064>>.

Empik. Przedmioty, jakie można nabyć to m. in. ołówki, długopisy, portfele, etui na telefony, kubki, torby i plecaki. Innym źródłem gadżetów może być też sklep internetowy Amazon, gdzie wydzielono podstronę z produktami nawiązującymi do cyklu *Zmierzch*. Tam również dostępne są różnego rodzaju przybory szkolne oraz szeroki wybór garderoby, breloki, puzzle, plakaty, figurki przedstawiające filmowych bohaterów, a nawet biżuteria będąca wierną kopią tej, którą nosiły filmowe postacie.

Doskonałym przykładem próby sprostania wymaganiom konsumentów i zarazem fanów *Zmierchu*, jest sklep internetowy Caffepress.com⁴¹. Każdy miłośnik cyklu może na tej stronie zakupić wszystko to, co zostało wcześniej wymienione, dodatkowo może wyposażyć swój dom w zegary, lampy, pościel zawierającą motywy ulubionej sagi. Mamy mogą zakupić ubranka dla swoich dzieci, dostępny jest również szeroki wybór „zmierzchowych” maskotek. Osoby wysportowane natomiast mogą zaopatrzyć się w bidon na wodę czy wytrzymałą obudowę na telefon, również z motywami z Sagii. Właściciele czworonożnych pupilów z pewnością znajdą na tej stronie odpowiedni strój dla swojego psa, a wybredni mogą przebierać w przeszło 400 rodzajach miseczek dla psów i kotów. To oczywiście tylko ułamek tego, co fan może dla siebie nabyć w owym sklepie.

Elementami produktu totalnego są również towary nawiązujące wyłącznie do powieści Stephenie Meyer.

Bez wątpienia najważniejszym będzie publikacja *Zmierzch. Powieść ilustrowana*. Jest to komiksowa adaptacja *Zmierchu*, która powstała dzięki współpracy Meyer z rysowniczką Young Kim. Dotychczas w Polsce wydawnictwo Publicat wydało: *Zmierzch: powieść ilustrowana część I* (2010) oraz *Zmierzch: powieść ilustrowana część II* (2012)⁴². Nie ulega wątpliwości, że komiksy nie są związane z filmami, bowiem wizerunki postaci różnią się od aktorów występujących w ekranizacji. Ponadto Stephenie Meyer zamieściła w komiksie następującą informację: „Wygląd postaci i tła zdarzeń są bardzo bliskie temu, co wyobrażałam sobie podczas pisania powieści”. Pisarka nadzorowała kolejne etapy powstawania komiksu⁴³. Grafiki w tej publikacji zostały wykonane starannie, z dbałością o szczegóły. Całość utrzymana jest w czarno-białej tonacji, z dodatkiem sepii, co wskazuje na wpływ autorki obrazów, ponieważ czarno-białe rysunki są charakterystyczne dla komiksów azjatyckich.

⁴¹ *CafePress* [online] [data dostępu: 29.11.2013]. Dostępny w World Wide Web: <<http://www.cafepress.com/+twilight+gifts>>.

⁴² W USA dostępne są już kolejne dwie części ilustrujące zdarzenia z drugiej części sagi, *New Moon*. Ponadto opublikowano wersję kolekcjonerską dwóch wcześniejszych komiksów.

⁴³ S. Meyer, *Zmierzch. Powieść ilustrowana. Część I*, Poznań 2010, s. 3.

Zmierzch. Powieść ilustrowana część I i II obejmuje całość fabuły zawartej w pierwszej książce z cyklu *Zmierzch*.

Drugie przedsięwzięcie, powstałe przy współudziale Stephenie Meyer, które odnosi się do jej powieści, to *Przewodnik po sadze Zmierzch* opublikowany w Polsce przez Wydawnictwo Dolnośląskie pod koniec 2012 r. Kilkusetstronicowe, bogato ilustrowane opracowanie stanowi kompendium wiedzy związanej z cyklem *Zmierzch*. W książce zawarto m. in.: wywiad ze Stephenie Meyer, szczegółowe opisy postaci występujących w każdej z czterech książek oraz fragmenty, których ostatecznie nie umieszczono w powieściach. Całość tekstu uzupełniona została ilustracjami postaci i widoków oraz mapami miejsc.

Dla szczególnie zainteresowanych powstały też dwie książki, których zadaniem jest naukowe przeanalizowanie filozofii oraz historii zawartej w cyklu Stephenie Meyer. Pierwsze opracowanie to *Zmierzch i filozofia* napisane przez Williama Irwina, Rebecę Housel oraz Jeremiego Wiśniewskiego⁴⁴. Zarówno za granicą, jak i w Polsce, książki te zostały wydane w czarnej oprawie, z grafiką zaczerpniętą z ekranizacji powieści, co stanowi swoistą aluzję dla fanów cyklu Meyer. W książce poruszono takie tematy jak: nieśmiertelność, wieczna miłość czy „wegetarianizm” wampirów. Całość opatrzona została przypisami odwołującymi się do stosownych tekstów znanych filozofów. Autorzy książki są wykładowcami filozofii na zagranicznych uczelniach⁴⁵, dzięki czemu to opracowanie można traktować jako wiarygodne źródło informacji. Pozycja ta z pewnością może pomóc fanom zrozumieć pewne trudne aspekty moralne zawarte w książkach Meyer.

Druga publikacja, odnosząca się do cyklu o wampirach, to *Zmierzch i historia*. Za opracowanie materiałów do tej książki odpowiada Nancy R. Reagin, profesor historii na Pace University⁴⁶. Grafika na okładce została zaprojektowana na wzór okładek Gail Doobinin, projektantki zewnętrznej szaty graficznej woluminów sagi, czyli na czarnym tle umieszczono jeden wyrazisty element, w tym przypadku jest to kałamarz z gęsim piórem. Podobnie jak w przypadku poprzedniej publikacji okładka ma za zadanie zasugerować potencjalnemu odbiorcy, iż zawartość książki dotyczy sagi *Zmierzch*. W książce omówiono kilka okresów historycznych, do których odnoszą się książki Meyer, wyjaśniony został również wpływ danego okresu na wydarzenia, które miały

⁴⁴ R. Housel, J. Wiśniewski, W. Irvin, *Twilight and philosophy: vampires, vegetarians, and the pursuit of immortality*, Hoboken, N. J. 2009; wyd. polskie: *Zmierzch i filozofia: wampiry, wegetarianie i pogoń za nieśmiertelnością*, Warszawa 2009.

⁴⁵ Informacja zaczerpnięta z okładki książki.

⁴⁶ N. R. Reagin, *Twilight and history*, Hoboken, N. J. 2010; wyd. polskie: *Zmierzch i historia*, Warszawa 2010.

miejsce w powieściach. Wszystkie artykuły zostały opatrzone przypisami, co podnosi wartość źródłową publikacji.

Inne materiały nawiązujące do powieści Meyer to: pamiętniki, kalendarze, notesy wykorzystujące grafiki bądź cytaty z książek wydanych przed ukazaniem się filmów.

Kiedy mówi się o takim fenomenie kulturowym jak *Harry Potter*, czy często porównywanym do niego *Zmierzchu*, nie sposób nie zauważyć, iż tradycyjne gadzety nie zaspokajają już wszystkich potrzeb fanów. Najwięksi entuzjaści dążą czasami do trwałego zespolenia z obiektem uwielbienia. Przykładem mogą być różnego rodzaju modyfikacje ciała. Najczęściej wykonywanymi zabiegami są tatuaże przedstawiające okładki książek, podobizny aktorów występujących w ekranizacji *Zmierzchu* oraz cytaty z powieści⁴⁷. Popularne stały się też usługi przedłużania zębów w salonach stomatologicznych⁴⁸. Nieco mniej wymagającym fanom rynek oferuje kilka rodzajów perfum, których kompozycja zapachowa odpowiada opisanej w książkach Meyer⁴⁹. Występuje również cała gama kosmetyków do makijażu⁵⁰, która pozwalają nabywcom upodobnić się do ich ulubionych bohaterów.

Wszystkie przytoczone tutaj przykłady produktu totalnego świadczą pośrednio o niebywałym powodzeniu historii wymyślonej przez Stephenie Meyer. Ogrom zjawiska, jakim jest *Zmierzch*, bez wątpienia można porównywać do sukcesu, jaki odniósł *Harry Potter* J. K. Rowling. Temat z pewnością budzi wiele kontrowersji, gdyż dane odnoszące się do sprzedaży książek obu autorek wskazują na znaczącą przewagę tej drugiej, jednak w niniejszej statystyce należy uwzględnić fakt, iż po przeszło 10 latach przebywania *Harrego Pottera* na liście bestsellerów „New York Timesa” ustąpił on miejsca książkom Stephenie Meyer, które wydano zaledwie w 2005 r.⁵¹ Biorąc pod uwagę powyższe i wciąż rosnącą sprzedaż książek z cyklu *Zmierzch*⁵² trudno sądzić o wyższości jednej z przywoływanych serii, pewne jest natomiast to, że

⁴⁷ M. Staniszevska, *Ach, co to był za ślub*, „Metro” 2011, nr 2209, s. 1.

⁴⁸ M. Grochowalska, *Wilczy kiel i brylant na jedynce*, „Super Express” 2011, nr 145, s. 31.

⁴⁹ *Perfumy Zmierzch. Vampire's Love* [online] [data dostępu: 12.01.2013]. Dostępny w World Wide Web: <<http://www.rosse.pl/perfumy/recenzje/Perfumy-Zmierzch-Vampire-s-Love.html>>.

⁵⁰ Niemiecka firma Essense stworzyła całą linię kosmetyków mających służyć fankom *Zmierzchu*. *Essense* [online] [data dostępu: 12.01.2013]. Dostępny w World Wide Web: <<http://www.essence.eu/pl/produkty/trend-edycje/weiterleitung/vampires-love.html>>.

⁵¹ L. A. E. Schuker, *Wojna hitów: „Potter” kontra „Zmierzch”*...

⁵² Wydawnictwo Dolnośląskie stale dodrukowuje kolejne wersje cyklu Meyer (ostatnie premiery odbyły się w lutym oraz lipcu 2013 r.). We wznowieniach zmienione zostały: format na tzw. kieszonkowy i kolor okładki (z czarnego na biały). Pośrednio świadczy to o ciągłym zainteresowaniu odbiorców tą serią.

żadna książka dla młodzieży od czasów Harrego Pottera nie wywołała tak dużego poruszenia w szerokich kręgach młodych ludzi.

Sukces Stephenie Meyer sprawił, że inni pisarze zapragnęli go powtórzyć wykorzystując ten sam lub zbliżony motyw, którym się posłużyła. Trudno opisać wszystkie przykłady naśladownictwa, ponieważ jest ich z pewnością wiele. Istnieją jednak takie powieści, które nie stałyby się znane, gdyby nie fenomenalna popularność *Zmierzchu*.

Rynek książek z motywem wampirów można podzielić obecnie na pięć segmentów. Pierwszą grupę tworzą serie powieściowe, powstałe jeszcze przed publikacją *Zmierzchu*, które nie odniosły znaczącego sukcesu. Dopiero wydanie kontynuacji tych powieści (po premierze cyklu Meyer), sprawiło, że cykle stały się powszechnie lubiane. Charakterystyczne również w tym przypadku jest powielanie schematu marketingowego, który miał miejsce przy budowaniu popularności *Zmierzchu*⁵³. W tej grupie znajduje się seria *Pamiętniki wampirów* autorstwa Lisy Jane Smith oraz cykl o *Sookie Stackhouse* pióra Charlainie Harris.

Kolejny moduł to książki, które „powołują się” na autorytet Stephenie Meyer, czyli publikacje mające premierę po *Zmierzchu*, z wyraźną sugestią wydawców o powiązaniu danej książki z twórczością pisarki. Można tu zaliczyć większość nowo ukazujących się powieści, ale najlepszym przykładem jest seria *Dary anioła* Cassandry Clare (2007), która na pierwszej stronie okładki zawiera rekomendację Meyer.

Trzecią grupę tworzą książki, które ukazały się po *Zmierzchu*, a wampiry w nich występujące funkcjonują na zasadach podobnych do wampirów Meyer, czyli nie różnią się od ludzi pod względem cech fizycznych i dodatkowo są odporne na oddziaływanie promieni słonecznych. Przykładem mogą być cykle: *Błękitnokrwieści* Melissy de la Cruz (2006), *Nocna Łowczyni* Jeaniene Frost (2007) lub *Akademia wampirów* Richelle Mead (2007).

Czwarty segment to wznowienia znanej powieści Brama Stokera *Drakula*⁵⁴ oraz utwory czerpiące motywy z tej kultowej książki. Doskonały przykład stanowią publikacje: *Wład Palownik* Chrisa Humphreysa czy *Wład Drakula* autorstwa Augustyna Michaela.

Piąty zespół pozycji to powieści o zabarwieniu historycznym poruszające problem wampiryzmu, np.: *Miasto poza czasem* Enrique Moriela czy *Królowa cieni* Marcusa Sedgwicka.

⁵³ Chodzi o reklamę książki, powstanie ekranizacji, wydanie płyt z filmem i muzyką itp.

⁵⁴ W 2011 r. były aż trzy wznowienia wydawnictw: Zielona Sowa – tłum. M. Król, Vesper – tłum. M. Moltzan-Małkowska, Mystery – tłum. A. Myśliwy. Na podstawie: *Katalog NUKAT* [online] [data dostępu: 12.01.2013]. Dostępny w World Wide Web: <<http://www.nukat.edu.pl/>>.

Wszystkie wymienione publikacje stanowią potwierdzenie niezwykłego zainteresowania literaturą, w której występują wampiry⁵⁵. Nie da się też ukryć, że do niezwykłej popularności przyczyniła się publikacja *Zmierzchu*, który wywołał wśród swoich odbiorców potrzebę zbadania świata wampirów pozostawiając ją niezaspokojoną, z czego korzystają inni twórcy literatury popularnej.

Na rynku książki w odpowiedzi na zapotrzebowanie publiczności powstają produkty, z których część staje się motywem wiodącym na przestrzeni kilku lat. Przykładem takiego zjawiska był *Harry Potter*, realizujący baśniowe koncepcje literatury dla młodych. Po latach przestał on zadowalać nastolatków przyzwyczajonych przez media do bardziej intensywnych rozrywek. Miejsce młodego czarodzieja zostało zajęte przez dość już wiekowy topos wampira, który po kilku liftingach powrócił pod postacią Edwarda Cullena w powieści Stephenie Meyer. Innowacyjność książek z cyklu *Zmierzch* kryje się w braku drastycznych scen, czy realistycznych opisów seksu. W zamian za to wykreowana przez Meyer postać wampira posiada wiele ludzkich emocji, które zostały opisane w wysublimowany sposób. Ten konformizm w połączeniu z pozostałymi stereotypowymi cechami wampira – niebywałą urodą, siłą, wieczną młodością – sprawiły, że „krwiopijca” stał się idealnym bohaterem XXI wieku zarówno dla dorosłych jak i dzieci. I choć prawdopodobnie moda na wampiry niebawem przeminie, obecnie możemy obserwować jej niebywały rozkwit nie tylko w literaturze, ale i we wszelkich obszarach kultury popularnej. Trzeba w tym miejscu zaznaczyć, że negowane przez krytyków powieści Stephenie Meyer⁵⁶ mają pozytywny wpływ na czytelnictwo przyczyniając się do rozpowszechnienia nowych i kultowych już powieści o wampirach typu *Drakula* Brama Stokera⁵⁷.

⁵⁵ Znamienny jest również fakt, iż wydawcy i księgarze, którzy zaobserwowali istnienie nowego trendu na rynku książki, wprowadzili na swoich stronach internetowych specjalne zakładki dla literatury z kategorii „wampiry”, co dodatkowo upraszcza drogę odbiorcy do poszukiwanej publikacji. Zob. *Wydawnictwo MAG* [online] [data dostępu: 12.01.2013]. Dostępny w World Wide Web: <<http://www.mag.com.pl/ksiazki-1,2,131,159--0-0-Wampiry.html>>; *Katalog Empik* [online] [data dostępu: 12.01.2013]. Dostępny w World Wide Web: <<http://www.empik.com/ksiazki/literatura-popularna/opowiesci-o- duchach-wampirach-i-horror,31050211,s>>.

⁵⁶ Dla przykładu można przytoczyć jedną z wypowiedzi Andrzeja Rostockiego, który na łamach „Notesu Wydawniczego” pisał: „Bez wątpienia saga *Zmierzch* jest jednym z najgorszych, jeśli nie najgorszym cyklem powieściowym świata”. A. Rostocki, *Bestsellery. Literatura obca*, „Notes Wydawniczy” 2009, nr 5, s. 27.

⁵⁷ Może o tym świadczyć wysoka w ostatnich latach liczba wznowień tej powieści.

Paula Gamus

**THE POPULARITY OF LITERARY THEME OF THE VAMPIRE ON THE EXAMPLE
OF STEPHENIE MEYER *TWILIGHT* SERIES**

This article presents the characteristics of entertainment system, which was built with the release of Stephenie Meyer's *Twilight* series. It shows the transformation of the literary theme of vampire and identifies the specific impact of Meyer's novel on the creation of similar characters in popular literature. Polish edition of the novel and other available on the Polish market products associated with *Twilight* were discussed in detail. Entertainment system components presented in the article are a response to the question, what made the Meyer's series such a huge success.